

Ekim 2012

Bu bilgi notunun kapsamı nihai değildir ve AİHM için bağlayıcılığı yoktur

Sınırdışı ve iade uygulamaları

Soering – Birleşik Krallık Davası (07.07.1989)

AİHM, [tarihinde ilk kez](#) iadesi istenen bir kimsenin iade talebinde bulunan ülkede kötü muameleye maruz kalma riski olduğu hallerde iade eden Devletin bunda bir sorumluluğu olabileceğine hükmetmiştir.

Bu davada AİHM, başvuranın ABD'ye iadesi halinde 3. Maddenin ihlalinin söz konusu olacağına hükmetmiştir (başvuran gerçek bir "idam" riskiyle karşı karşıya idi ve bu ise 3. Maddede öngörülen sınırın ötesine geçmek anlamına gelmekteydi).

"Gerçek kötü muamele riski":

Kabul ülkesi Sözleşmeye Taraf olsun veya olmasın¹, şayet başvuranın kötü muameleye maruz kalma konusunda "gerçek bir risk" ile yüz yüze olduğuna dair maddi gerekçeler varsa iade/sınırdışı eden Devletin sorumluluğu söz konusudur.

Kabul ülkesinde kötü muamele

[Vilvarajah ve Diğerleri – Birleşik Krallık Davası](#) (30.10.1991): AİHM, aralarında Tamil topluluğuna mensup bir kişinin de bulunduğu başvuruların Sri Lanka'ya sınırdışı edilmeleri için iddia edilen tarzda gerekçeler olmadığına ve **3. Maddenin ihlal edilmediğine**² karar vermiştir.

[Chahal – Birleşik Krallık Davası](#) (15.11.1996): AİHM, ulusal güvenlik gerekçesiyle sınırdışı edilmesine karar verilen ayrılıkçı Sih davasının savunucusu şahsın,

¹ "İade, sınırdışı ve iltica hukuku" Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin kapsamına girmemektedir. Ancak, Taraf Devletler "yabancıların giriş, ikamet ve sınırdışı edilmelerini kontrol" haklarını uygularken (*Vilvarajah ve Diğerleri – Birleşik Krallık kararı*) Sözleşme kapsamında teminat altına alınan haklara riayet etmekle yükümlüdürler.

² "Şayet iade edilecek firarinin kabul ülkesinde işkence veya insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya maruz kalma konusunda gerçek bir riskle yüz yüze kalacağına dair maddi nedenler mevcut ise (*Soering kararı, Cruz-Varas – İsveç kararı*nda atıfta bulunulmuştur, 20.03.1991, Par. 70), Taraf Devletin iade kararı 3. Madde kapsamında sorun çıkarabilir ve dolayısıyla Sözleşme kapsamında o Devlete sorumluluk doğurabilir.

Hindistan'a gönderilmesi halinde gerçek bir kötü muamele riskiyle yüz yüze olduğuna karar vermiştir (AİHM, Hint Hükümetinin verdiği güvencelerle tatmin olmamıştır). Hindistan'a sınırdışı kararının uygulanması, **3. Maddenin ihlali** anlamına gelecektir.

[Hirsi Jamaa ve Diğerleri – İtalya Davası](#), Büyük Daire Kararı (23.02.2012)

Bu dava, Libya'dan gelirken İtalyan makamları tarafından denizde yakalanan ve Libya'ya geri gönderilen Somalili ve Eritreli göçmenlerle ilgili idi. AİHM, **başvuranların Sözleşmenin 1. Maddesi bağlamında İtalya'nın yetki alanına girmiş olduklarını** kaydetmiştir: başvuranlar, gemilere bindikleri zamanla Libya makamlarına teslim edildikleri zaman arasındaki süre zarfında sürekli ve münhasıran İtalyan mercilerinin hukuki ve fiili kontrolü altında idiler.

AİHM:

3. Maddenin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) **iki bakımdan ihlal edildiğine** hükmetmiştir: zira başvuranlar Libya'da kötü muameleye maruz kalma veya Somali ya da Eritre'ye iade riskiyle karşı karşıya bırakılmışlardı. AİHM, şartlardan bütünüyle haberdar olan İtalyan makamlarının başvuranları Libya'ya göndermekle Sözleşmenin yasakladığı bir muameleye maruz kalma tehlikesine attıklarını, kendilerini keyfi şekilde menşei ülkelerine geri gönderilme riskinden koruyacak yeterli güvencelerin bulunmadığını bildiklerini veya bilmekle yükümlü olduklarını kaydetmiştir.

4 Numaralı Protokolün 4. Maddesinin (yabancıların topluca sınırdışı edilmeleri yasağı) **ihlal edildiğine hükmetmiştir**. Bu davada AİHM'den ilk kez 4 Numaralı Protokolün 4. Maddesinin, yabancıların ulusal topraklar dışında üçüncü bir Devlete sınırdışı edilmelerine (bkz. [Bilgi Notu: "Toplu Sınırdışılar"](#)) uygulanıp uygulanmayacağını incelemesi istenmiştir.

3. Madde ile bağlantılı olarak 13. Maddenin (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine hükmetmiştir**: zira başvuranlar sınırdışı tedbiri uygulanmadan önce yetkili bir merciye şikayette bulunma ve taleplerinin ayrıntılı ve kapsamlı biçimde değerlendirilmesini temin etme imkanından mahrum bırakılmışlardı.

4 Numaralı Protokolün 4. Maddesi ile bağlantılı olarak 13. Maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir: zira gemide bulunan askeri personel hakkında başvurulabilecek ceza yolu, askıya alma etkisi kriterine uygun değildi.

Siyasi muhalifler, yasadışı örgüt üyeleri, terör suçu isnat edilen kimseler...

- [Chahal – Birleşik Krallık Davası](#), 15.11.1996 (bkz. yukarı)
- [Shamayev ve Diğerleri – Gürcistan ve Rusya Davası](#), 12.04.2005: Gelogayev'in Çeçenistan'daki savaşa iştirak etmiş bir terörist isyancı olduğu

gerekçesiyle Rusya'ya iade kararının infazı durumunda **3. Maddenin ihlali** söz konusu olacaktır.

- [Müslim – Türkiye Davası](#), 26.04.2005: Baas Partisinin öndegelen isimlerinden ve Saddam Hüseyin'in kurmaylarından birinin ateşli silahla yaralanmasıyla sonuçlanan bir kavgaya karıştıktan sonra Irak gizli servisleri tarafından aranan başvuran 1998 Eylülünde Türkiye'ye kaçmıştır. Başvurayı Irak'a sınırdışı etme kararının infazı durumunda **3. Maddenin ihlali** söz konusu olmayacaktır.
- [Saadi – İtalya Davası](#), 28.02.2008 (Büyük Daire): Başvuranın (2005 yılında terör örgütüne üyelikten gıyabında 20 yıl hapis cezasına mahkum edildiğini iddia ettiği) İtalya'ya sınırdışı edilmesi durumunda **3. Maddenin ihlali** söz konusu olacaktır.
- [Baysakov ve Diğerleri – Ukrayna Davası](#) 18.02.2010: Kazakistanlı muhalif aktivistlerin ülkelerine iadesi durumunda **3. Maddenin ihlali** söz konusu olacaktır; AİHM, Kazakistan makamlarınca verilen güvencelerin güvenilir olmadığını, işkencenin önlenmesine yönelik etkili bir sistem bulunmaması nedeniyle bu güvencelere riayet edilmesini temin etmenin zor olacağını kaydetmiştir.
- [Klein – Rusya Davası](#) 01.04.2010: Ceza davası sonucunda mahkum olan İsraili "paralı asker"ın Rusya'dan Kolombiya'ya iadesi durumunda **3. Maddenin ihlali** söz konusu olacaktır. AİHM uluslararası kaynaklarca Kolombiya hakkında hazırlanan raporları, Kolombiya Başkan Yardımcısının başvuran hakkındaki demeçlerini ve Kolombiya mercilerinin verdiği güvencelerin muğlaklığını göz önünde tutmuştur.
- [Khaydarov – Rusya Davası](#), 20.05.2010: (iç savaş sonrasında yetkililerce terör suçlarından aranan) başvuranın Tacikistan'a iadesi durumunda **3. Maddenin ihlali** söz konusu olacaktır. Ayrıca bkz. [Khodzhayev – Rusya Davası](#), 12.05.2010.
- Yasadışı yollarla Türkiye'ye girmiş ve halihazırda veya önceden yasadışı örgüt üyesi olan kişilerle ilgili davalar.
[Abdolkhani – Karimnia – Türkiye Davası](#), 22.09.2009: İran veya Irak'a iadeleri durumunda Halkın Mücahitleri Örgütünün eski üyelerinin kötü muameleye maruz kalma riski mevcut idi.

Bkz [13.04.2010 tarihli basın duyurusu](#): Charahili – Türkiye Davası (Tunus'a sınırdışı) Keshmiri – Türkiye Davası, Ranjbar ve Diğerleri – Türkiye Davası, Tehrani ve Diğerleri – Türkiye Davası (İran veya Irak'a sınırdışı emirleri).

- [Y.P. ve L.P. – Fransa Davası](#), 01.09.2010: bir rejim muhalifi ile ailesinin Belarus'a sınırdışı edilmesi durumunda **3. Maddenin ihlali** söz konusu olacaktır; AİHM zaman geçmiş olmasının başvuran ve ailesinin, AİHM'ye göre özellikle rejim muhaliflerine yönelik tacizler bakımından durumun hala

istikrarsızlığını koruduğu Belarus'ta yüz yüze kalacakları riski otomatik olarak azaltmadığına hükmetmiştir.

- [Iskandarov – Rusya Davası](#), 23.09.2010: Tacikistan'daki siyasi muhalefetin eski liderlerinden biri olan başvuran, hukuka aykırı olarak tutulduğundan ve Tacikistan'a sınırdışı edildiğinden, bunun sonucunda siyasi görüşleri nedeniyle kötü muameleye ve zulme uğradığından şikayetçi idi. **3. Madde ihlal edilmiştir:** başvuranın Tacikistan'da gerçekten kötü muameleye maruz kalıp kalmadığını tespit etmek mümkün olmamış olsa da, farklı özellikleriyle ön plana çıkması ve mevcut durum nedeniyle Tacikistan'da kötü muameleye maruz kalabileceğini Rus makamlarının öngörmesi gerekirdi.
- [Omar Othman – Birleşik Krallık Davası](#), 17.01.2012: (Abu Qatada adıyla da tanınan) başvuran Omar Othman, gıyabında farklı terör suçlarından mahkum edildiği Ürdün'e sınırdışı edilmesi kararına karşı başvuruda bulunmuştur. AİHM, Birleşik Krallık Hükümetinin Ürdün Hükümetinden aldığı diplomatik güvencelerin Othman'ın korunması için yeterli olduğuna ve bu nedenle kötü muamele riski bulunmadığına, dolayısıyla Othman'ın Ürdün'e sınırdışı edilmesi durumunda **3. Maddenin ihlalinin söz konusu olmayacağına** hükmetmiştir. Ancak AİHM, Othman Ürdün'de yeniden yargılanırken işkence ile alınmış ifadesinin kabul edilmesi yönünde gerçek bir risk bulunması nedeniyle **6. Maddenin (adil yargılanma hakkı) ihlalinin söz konusu olacağına** karar vermiştir. Bu dava, AİHM'nin bir sınırdışı etme işleminin 6. Maddenin ihlali anlamına geleceğine hükmettiği **ilk dava** idi. Bu karar, işkenceyle elde edilen delillerin adil yargılanmayı imkansız kıldığı yönündeki uluslararası konsensüsü yansıtmaktaydı. AİHM ayrıca başvuranın sınırdışı edilmesi halinde 13. (etkili başvuru hakkı) ve 5. Maddenin (özgürlük ve güvenlik hakkı) ihlalinin söz konusu olmayacağına hükmetmiştir.
- [I.M. – Fransa Davası](#), 02.02.2012
Dava, başvuranın, bir öğrenci hareketi içerisindeki faaliyetleri ve Darfur'daki isyancı gruplarla bağlantısının olduğu iddiasıyla polis tarafından tutuklandığı Sudan'a iadesi halinde maruz kalacağı riskler ve ayrıca Fransa'ya yaptığı sığınma başvurusu hakkında hızlı işlem usulü uygulanması sonucunda başvurabileceği yolların etkililiği hakkında idi. AİHM, başvuranın Fransa'da sığınmacı statüsü kazanması nedeniyle artık Fransa'da kalabileceğinin kesinleştiğinden ve Sudan'a iade ihtimali bulunmadığından bahisle, **3. Madde kapsamındaki şikayeti reddetmiştir.**
13. Madde (etkili başvuru hakkı) ihlal edilmiştir: teoride başvuranın kullanabileceği kanun yolları bulunmakla birlikte başvurusunun otomatik olarak hızlı işlem usulü uygulanacak işlemler arasına kaydedilmesi, belirlenen sürelerin çok kısa olması ve uygulama ve usul ile ilgili güçlükler ve ayrıca başvuranın tutuklu olması ve ilk kez sığınma başvurusu yapıyor olması nedeniyle uygulamada bu kanun yollarına erişim imkanı kısıtlı idi (hızlı işlem usulü kapsamındaki ikinci incelemeler ile ilgili olarak bkz.

[Sultani – Fransa Davası](#), 20.09.2007 tarihli karar, Par. [65-66](#)). Başvuranın iadesi, ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtüzüğü'nün **39. Maddesinin uygulanmasıyla** önlenmiştir. AİHM bu çerçevede özellikle Ulusal Sığınma Mahkemesine yapılan temyiz başvurusunun hızlı işlem usulü üzerinde askıya alma etkisi doğurmadığını kaydetmiştir.

- [Mannai – İtalya Davası](#), 27.03.2012
Dava bir İslami köktendincinin Tunus'a sınırdışı edilmesi ile ilgili idi. AİHM başvuranın İtalya'da cezasını çektikten sonra Tunus'a sınırdışı edilmesinin gerçek bir işkence riski doğuracağını, bunun ise **3. Maddenin ihlali** anlamına geleceğini kaydetmiştir. AİHM 2010 yılında İçtüzüğü'nün 39. Maddesi (geçici tedbirler) gereğince sınırdışı kararının ikinci bir emre kadar uygulanmaması gerektiğini kaydetmiştir. AİHM ayrıca Hükümete bu tedbire uyulmamasının **34. Maddenin** (bireysel başvuru hakkı) **ihlali** ile sonuçlanabileceğini bildirmiştir
- [Babar Ahmad ve Diğerleri – Birleşik Krallık Davası](#), 10.04.2012)
Bu dava, uluslararası terörist oldukları iddia olunan kişileri Amerika Birleşik Devletleri'ne iadeleri halinde muhtemelen en yüksek güvenli hapisanelerden birine (ABD'deki "maksimum güvenli" hapisanelerden biri olan ADX Florence Hapishanesi) konma riskinin yüksek olduğundan şikayetçi idiler.

Ahmad, Ahsan, Abu Hamza, Bary ve Al-Fawwaz'ın ABD'ye iade edilmeleri durumunda ADX Florence Hapishanesinde tutulacakları koşullarla ilgili olarak **3. Maddenin ihlali söz konusu değildir.**

İade edilmeleri halinde alacakları muhtemel cezanın süresi nedeniyle **3. Maddenin ihlali söz konusu değildir.**

AİHM, taraflardan daha fazla bilgi ve belge talep ederek Aswat'ın başvurusunun incelenmesini ertelemiştir.

Bkz. [Bilgi Notu: "Terörizm"](#)

- [Labsi – Slovakya Davası](#), 15.05.2012
Dava, Fransa'da bir terör eylemi hazırlığında bulunmaktan mahkum edilen bir Cezayir vatandaşının Slovakya'da yaptığı sığınma talebinin olumsuz neticelenmesi sonucunda bu ülkeden sınırdışı edilmesi ile ilgili idi.
3. Madde, 13. Madde (etkili başvuru hakkı) **ve 34. Madde** (bireysel başvuru hakkı) **ihlal edilmiştir.** AİHM, özellikle terör şüphelilerinin o sırada Cezayir'de ciddi bir kötü muamele riski altında bulunduğunu ve başvuranın AİHM'nin geçici tedbir kararına aykırı olarak sınırdışı edilmesinin AİHM'nin ilgilinin şikayetlerini gereği gibi incelemesini engellediğini kaydetmiştir.
- [S.F. ve Diğerleri – İsveç Davası](#), 15.05.2012

Dava, Kürt haklarını savunan bir siyasal parti nezdindeki faaliyetleri nedeniyle zulme uğrama korkusuyla İran'dan kaçan İranlı bir ailenin İran'a sınırdışı edilmeleri halinde işkence veya kötü muamele göreceklerine dair şikayetleri ile ilgili idi.

AİHM başvurularının özellikle İsveç'te buldukları siyasi faaliyetler çerçevesinde kendi ülkelerindeki insan hakları ihlallerini ifşa ettikleri göz önünde tutulduğunda, İran'a gönderilmeleri halinde işkenceye ya da insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye maruz kalma korkusunun haklı bir korku olduğunu ve bu yüzden sınırdışı edilmeleri durumunda **3. Maddenin ihlalinin söz konusu olacağını** kaydetmiştir.

AİHM *H.N.* – *İsveç* davasında (No. 30720/09, 15.05.2012 tarihli karar), Burundi'ye sınırdışı edilmesi durumunda öldürülme veya kötü muamele görme riskinin bulunduğunu iddia eden bir Burundi vatandaşı hakkında **2. ve 3. Maddelerin ihlalinin söz konusu olmadığına** hükmetmiştir.

Damgalanmış bir etnik gruba mensubiyet

- [Makhmudzhan Ergashev – Rusya Davası](#), 16.10.2012: Özbek kökenli Kırgız vatandaşı olan başvuranın Kırgızistan'a sınırdışı kararının uygulanması durumunda **3. Maddenin ihlali söz konusu olacaktır**. AİHM, başvuranın, bilhassa Kırgızistan'ın güney bölgesindeki Özbek azınlığa karşı yaygın biçimde işkenceye başvurulması nedeniyle işkenceye veya kötü muameleye maruz kalacağı yönündeki korkusunda haklı olduğuna karar vermiştir. AİHM ilk kez bu davada Kırgızistan'da 3. Maddeye aykırı muamele riskine ilişkin bir iddiayı esaslan incelemiştir (2010 yılında Kırgızistan'da Kırgız ve Özbek toplumları arasında çatışmalar yaşanmaktaydı).

Sağlık

- [D. – Birleşik Krallık Davası](#), 02.05.1997: Hastalığının son aşamasına gelmiş bir AİDS hastası olan başvuranın Saint-Kitts'e sınırdışı edilmesi durumunda **3. Maddenin ihlali söz konusu olacaktır**.³
- [Aoulmi – Fransa Davası](#), 17.01.2006: Hepatit C hastası olan başvuranın Cezayir'e sınırdışı edilmesi durumunda **3. Maddenin ihlali söz konusu olmayacaktı**. AİHM, başvuranın ciddi bir hastalığa duçar olduğunun ayırdında olmakla birlikte, Cezayir'e sınırdışı edilmesinin 3. Maddeye aykırı biçimde yeterince gerçek bir risk teşkil etmediğine hükmetmiştir.
- [Balogun – Birleşik Krallık Davası](#), 10.04.2012: **8. Madde ihlal edilmemiştir**. Nijerya vatandaşı olan başvuran, sınırdışı edilmesinin kötü muameleye maruz kalma ve özel hayata saygı haklarının ihlali anlamına

³ Bu kararın uygulanmasına ilişkin bilgi [burada](#) bulunabilir. AİHM kararlarının uygulanmasına ilişkin daha fazla bilgi için bkz. <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution>.

geleceğini iddia etmekteydi. AİHM, başvuran her ne kadar yerleşik bir göçmen olsa dahi, bir yetişkin olarak işlemiş olduğu çok sayıdaki uyuşturucu suçunun ve Birleşik Krallık makamlarının intihar riskini azaltmak için gerekli adımları titizlikle atmalarının sınırdışı kararı için yeterli gerekçe teşkil ettiğini kaydetmiştir.

Üçüncü taraflarca kötü muamele riski

- [N. – Finlandiya Davası](#), 26.07.05: başvuran, Kongo'daki geçmişi ve özellikle önceki Başkan Mobutu ile olan yakın bağlantıları nedeniyle Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne sınırdışı edilmesi durumunda insanlık dışı muameleye maruz bırakılacağı iddiasında idi. Sınırdışı kararının uygulanması durumunda **3. Maddenin ihlali söz konusu olacağına** hükmedilmiştir.
- [Sufi ve Elmi – Birleşik Krallık Davaları](#), 28.06.2011: her iki dava da başvuranların Somali'ye iade edilmeleri halinde gerçek kötü muamele riskine maruz kalacakları iddiası ile ilgili idi. Azınlık kabilelerinden Reer Hamar mensubu olan Sufi Hawiye milisleri tarafından zulme uğradığını ve ciddi biçimde yaralandığını ve bu milislerin kız kardeşini ve babasını da öldürdüklerini ileri sürmektedir. 19 yaşında iken Birleşik Krallık'a gelen Elmi ise Batılılaşmış ve İslam dininden çıkmış gibi görüleceğini ve uyuşturucu bağımlısı olduğunun ve hırsızlık nedeniyle mahkumiyetlerinin bulunduğu bilinmesi durumunda aleni biçimde kırbaçlanacağını veya öldürüleceğini iddia etmektedir. Somali'ye sınırdışı durumunda **3. Maddenin ihlali söz konusu olacaktır.**
- [Collins ve Akaziebe – İsveç Davası](#): (başvuru 08.03.2007 tarihli kararla **kabul edilemez** ilan edilmiştir) başvuranlar, Nijerya'ya geri gönderilmeleri durumunda gerçek ve somut kadın sünneti riskine maruz kalacakları yönündeki iddialarını gerekçelendirememişlerdir.
- [Omeredo – Avusturya Davası](#), no. 8969/10 (başvuru 29.09.2011 tarihli kararla **kabul edilemez** ilan edilmiştir): Nijerya'da aile desteği olmaksızın bekar bir kadın olarak yaşamak zor olsa da AİHM, başvuranların Nijerya'daki durumlarının Avusturya'dakine nazaran daha elverişsiz olması hususu 3. Madde açısından kati bir etken olarak kabul edilemez.
- [Izevbekhai ve Diğerleri – İrlanda Davası](#), no 43408/08, başvuru 17.05.2011 tarihli kararla **kabul edilemez** ilan edilmiştir): başvuru, bir anne ve iki kızı ile ilgili idi. AİHM, Nijerya'ya sınırdışı edilmeleri halinde annenin ve kocasının kızlarını FGM'den koruyabileceklerini kaydetmiştir.
- [N – İsveç Davası](#), 20.07.2010: Afganistan'a sınırdışı durumunda özellikle aile içi şiddet riski mevcuttur. AİHM, raporlar ışığında Afgan kadınlarının %80'inin aile içi şiddete maruz kaldığını, yetkililerin bunu meşru kabul

ederek kovuşturmadığını kaydetmiştir. **3. Maddenin ihlali söz konusudur.**

- [A.A. ve Diğerleri – İsveç Davası](#) (no. 14499/09), 28.06.2012: dava, İsveç'te yaşayan ve haklarında sınırdışı kararı verilen Yemen vatandaşları (bir anne ve 5 çocuğu) ile ilgili idi. Başvuranlar, kocasının/babalarının izni olmaksızın ülkeden ayrıldıkları için Yemen'e sınırdışı edilmeleri halinde namus gerekçesiyle öldürülmeleri riskinin yüksek olduğunu iddia etmekteydiler. İsveç mahkemeleri başvuranın aile sorunlarının kişisel hayatlarını ilgilendirdiğine ve konunun namus meselesinden değil mali sorunlardan kaynaklandığına hükmetmişlerdir. AİHM **2. Maddenin ve 3. Maddenin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. AİHM ayrıca (AİHM İçtüzüğü'nün 39. Maddesi uyarınca) İsveç Hükümetine karar kesinleşmeden veya ikinci bir emre kadar başvuranların sınırdışı edilmemelerini bildirmiştir.

“Ölüm cezasıyla ilgili durumlar”⁴

- [Soering – Birleşik Krallık Davası](#) (bkz. yukarı)
- [Jabari – Türkiye Davası](#), 11.07.2000: İran vatandaşı olan başvuran, Şeriat hukukunda ceza gerektiren bir suç olan zina nedeniyle recmedilme veya kırbaçlanma yoluyla ölüm cezasına çarptırılma korkusuyla İran'dan Türkiye'ye kaçmıştır. İran'a iadesi durumunda **3. Maddenin ihlali söz konusu olacaktır.**
- [Harkins ve Edwards – Birleşik Krallık Davası](#), 17.01.2012: dava, Birleşik Krallık tarafından Amerika Birleşik Devletleri'ne iade edilmeleri halinde idam cezasına veya şartlı tahliye olmaksızın müebbet hapis cezasına mahkumiyet riskiyle yüz yüze kalacaklarından şikayetçi iki kişi hakkında idi. AİHM, ABD'den Birleşik Krallık'a verilen Harkins ve Edwards hakkında idam cezası uygulanmayacağı yönündeki diplomatik güvencenin net olduğunu ve bilhassa demokrasi ve insan haklarına saygı konusunda uzun bir geçmişe sahip ABD'ye iadeleri halinde başvuranların idam edilmelerine dair her türlü riski bertaraf ettiğini kaydederek başvuranların şikayetinin kabul edilemez olduğuna hükmetmiştir. AİHM ayrıca ABD mahkemelerinin başvuranları şartlı tahliye olmaksızın müebbet hapis cezasına çarptırmalarının dahi ciddi bir orantısızlık teşkil etmeyeceğini kaydetmiştir. Sonuç olarak, iade durumunda **3. Maddenin ihlali söz konusu olmayacaktır.**

Erken tahliye imkanı olmaksızın müebbet hapis cezası

- [Nivette – Fransa Davası](#): kız arkadaşını öldürdüğünden şüphelenilen başvuran hakkında uluslararası arama kararı çıkarılmıştı. Başvuru **kabul edilemez** ilan edilmiştir (03.07.2001 sayılı karar): California Eyaleti,

⁴ [Soering – Birleşik Krallık Davası](#), Par. 104

başvuranın erken tahliye ihtimali olmaksızın müebbet hapis cezasına çarptırılmayacağı konusunda güvence vermiştir.

- Ayrıca bkz. [Harkins ve Edwards – Birleşik Krallık Davası](#), 17.01.2012: ABD mahkemelerinin başvuranları şartlı tahliye seçeneği olmaksızın müebbet hapis cezasına çarptırması durumunda dahi bu ceza ciddi bir orantısızlık teşkil etmeyeceği için **3. Maddenin ihlali söz konusu değildir**.

Dublin Tüzüğü uyarınca sınırdışı halinde kötü muamele riski

Dublin sisteminin amacı, Avrupa Birliğine Üye Devletlerden birinin topraklarında bir üçüncü ülke vatandaşı tarafından yapılan iltica başvurusunu inceleme sorumluluğunun hangi Üye Devlete ait olduğunu tespit etmektir (Dublin Sözleşmesi ve [Dublin II Tüzüğü](#)).

- [T.I. – Birleşik Krallık Davası](#): başvuran, Almanya’da gönderilmesi halinde yargılanmaksızın Sri Lanka’ya⁵ sınırdışı edilmekten korkmaktaydı. Sri Lanka’da kendisinin Tamil Kaplanlarına mensup olduğundan şüphelenen güvenlik güçlerinin kötü muamelesine maruz kalmaktan endişeli idi. Başvuru **kabul edilemez** ilan edilmiştir (07.03.2000 tarihli karar): AİHM Almanya’nın başvuranı 3. Madde hilafına Sri Lanka’ya sınırdışı edeceği konusunda gerçek bir riskin tespit edilmiş olmadığını kaydetmiştir.⁶
- [K.R.S – Birleşik Krallık Davası](#): Dava, Yunanistan üzerinden Birleşik Krallık’a gelen bir İranlı ile ilgili idi. Birleşik Krallık, [Dublin II Tüzüğü](#) gereğince Yunanistan’dan başvuranın iltica talebini inceleme sorumluluğunu üstlenmesini talep etmiş, Yunanistan da bu talebi kabul etmiştir. Başvuran, Yunanistan’daki sığınmacıların durumu nedeniyle Birleşik Krallık’tan Yunanistan’a gönderilmesinin 3. Maddeye aykırı olacağını iddia etmekteydi. Başvuru **kabul edilemez** ilan edilmiştir (02.12.2008 tarihli karar): “Aksine bir kanıt temin edilmedikçe, Yunanistan’ın iade edilen kimselerle ilgili yükümlülüklerini yerine getirileceği varsayılmalıdır.”⁷
- [M.S.S – Belçika ve Fransa Davası](#): Dava, Yunanistan üzerinden Belçika’ya gelen bir Afgan vatandaşı ile ilgili idi. Belçika, [Dublin II Tüzüğü](#) gereğince Yunanistan’dan başvuranın iltica talebini inceleme sorumluluğunu üstlenmesini talep etmiş, Yunanistan makamları da bu talebi kabul

⁵ Birleşik Krallık Hükümeti Dublin Sözleşmesi gereğince Almanya’dan başvuranın iltica talebini inceleme sorumluluğunu üstlenmesini talep etmişti.

⁶ AİHM kararında başvuranın bir ara ülkeye sınırdışı edilmesinin, Birleşik Krallık’ın başvuranın sınırdışı kararı nedeniyle 3. Maddeye aykırı muameleye maruz kalmamasını sağlama sorumluluğunu etkilemediğini kaydetmiştir.

⁷ AİHM ayrıca Yunanistan’ın başvuranı İran’a sınırdışı etmediğini de kaydetmiştir.

etmişlerdir. Yabancılar Bürosunun emriyle Belçika'dan Yunanistan'a hareket eden başvuran, mültecilerin Yunanistan'daki durumu nedeniyle geri gönderilmesi sonucu 3. Maddenin (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele) ihlal edildiğini iddia etmekteydi. AİHM, diğer hususların yanısıra ulusal ve uluslararası raporlar ile hükümet dışı kuruluşların raporları ışığında, başvuranın Yunanistan'da tutulduğu şartlar nedeniyle **Yunanistan'ın 3. Maddeyi ihlal ettiğine** hükmetmiştir. AİHM ayrıca başvuranın durumunda sığınma usulündeki eksiklikler nedeniyle **3. Madde ile bağlantılı olarak 13. Maddenin** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Belçika makamlarının Yunanistan'daki başvuru usulünün eksikliklerini, sığınmacıların tutulma ve yaşama koşullarını bilmekle yükümlü olduklarını kaydeden AİHM, başvuranı anılan eksikliklere ve tutulma ve yaşama koşullarına maruz bıraktığı gerekçesiyle **Belçika'nın 3. Maddeyi ihlal ettiğine** hükmetmiştir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) [Büyük Dairesinin 21 Aralık 2011 tarihli bir kararı](#)nda AİHM'ninkine benzer bir tutum benimsenmiş ve *M.S.S – Belçika ve Yunanistan* davasına açıkça atıfta bulunulmuştur (özellikle bkz. ABAD kararının 88-91. paragrafları).

- Halihazırda AİHM'de **derdest** pek çok sınırdışı davası bulunmaktadır. Bu başvuruların çoğu Belçika, Hollanda, Finlandiya, Birleşik Krallık ve Fransa aleyhinedir.

Bkz. Bilgi Notu: "[Dublin davaları](#)"

Geçici tedbirler (AİHM İçtüzüğü'nün 39. Maddesi)

AİHM sınırdışı/iade işlemleriyle ilgili çok sayıda davada geçici tedbir uygulamaktadır. Bu tedbirler, **dava** AİHM'de görülürken uygulanmakta olup AİHM'nin sonunda kabul edilebilirlik/esas hakkında nasıl bir karar vereceğini göstermez. Geçici tedbir genellikle ilgilinin başvurusu incelenirken sınırdışı kararının yürütmesinin durdurulması biçiminde uygulanmaktadır.

Örnekler:

- AİHM Kasım 2008'de 11 Afganlı tarafından yapılan [geçici tedbir başvurusunu kabul etmiştir](#).
- AİHM, [Mamatkulov ve Askarov – Türkiye](#) Davasında 3. Maddenin ihlal edilmediğine hükmetmiştir; Türkiye'nin geçici tedbirlere uymaması (AİHM bu nedenle 34. Maddenin ihlaline hükmetmiştir), AİHM'nin Türkiye'den Özbekistan'a iade edilen başvuranlarla ilgili bir risk bulunup bulunmadığı konusunda gerekli gördüğü biçimde değerlendirme yapmasını engellemiştir.

Halihazırda iş yükü haddinden fazla olmasına karşın geçici tedbir başvurularındaki kaygı verici artış karşısında, AİHM Başkanı Şubat 2011'de bir [demeç](#) yayınlarak Hükümetlere ve başvuranlara AİHM'nin göç konularındaki kendine özgü fakat sınırlı rolüne dikkat çekmiş ve AİHM ile tam işbirliğine ilişkin sorumluluklarını vurgulamıştır (bkz. [basın duyurusu](#)).

Ayrıntılı bilgi:

[Geçici tedbir istatistikleri 2008-2011](#)

[Sorumlu Devletlere ve hedef ülkelere göre geçici tedbir istatistikleri.](#)

Ara tedbirler: [tanım ve uygulama](#)

Diğer riskler**“Adil yargılanma hakkı tanınmaması” (6. Madde, makul sürede adil yargılanma hakkı)**

“AİHM, firarının iade talebinde bulunan ülkede adil yargılanma hakkının bariz biçimde ihlal edildiği bir iade kararında, istisnai olarak 6. Madde kapsamında şikayette bulunulabileceği ihtimalini hariç tutmamaktadır.” (Soering kararı, Par. 113).

- [Stapleton – İrlanda Davası](#): dolandırıcılıktan yargılanan başvuran, hakkındaki Avrupa yakalama emri gereğince İrlanda mahkemelerinin kararıyla Birleşik Krallık’a iadesinin 6. Maddeye aykırı olacağını ve özellikle adil yargılanma hakkının ihlali anlamına geleceğini iddia etmekteydi. Başvuru reddedilmiştir (04.05.2010): başvuran Birleşik Krallık mahkemelerine, ardından gerekirse AİHM’ye başvurabilirdi. Zira, Birleşik Krallık Yüksek Sözleşmeci Taraflardan biri idi. Ayrıca bkz. [Mamatkulov ve Askarov – Türkiye Davası](#).
- [Omar Othman – Birleşik Krallık Davası](#), 17.01.2012. Bu bilgi notunun 4. sayfasında yer verilmiştir.

Yakın zamandaki ilgili davalar: sınırdışı edilen veya sınırdışı edilmeyi bekleyen kişilerin tutulma şartları**Sınırdışı edilmeden önce**

- [Garabayev – Rusya Davası](#), 07.06.2007: başvuranın Türkmenistan’a iadesi nedeniyle **3. Madde ihlal edilmiştir**; başvuranın iade öncesinde tutulması nedeniyle **5. Maddenin 1(f) fıkrası** (özgürlük ve güvenlik hakkı) **ihlal edilmiştir**; iade öncesinde tutulma ile ilgili olarak yargı yolu bulunmaması nedeniyle **5. Maddenin 4. fıkrası** (tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa sürede karar verilmesi için mahkemeye başvurma hakkı) **ihlal edilmiştir**; başvuranın Türkmenistan’dan döndüğünde ivedilikle

hâkim karşısına çıkarılmaması nedeniyle **5. Maddenin 3. fıkrası** (derhal hâkim karşısına çıkarılma hakkı) **ihlal edilmiştir**; **13. Madde** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edilmiştir**.

- [Abdolkhani ve Karimnia – Türkiye Davası](#) (no. 2), 27.07.2010: mültecilerin polis merkezinin bodrum katında 3 ay tutulmaları nedeniyle **3. Madde ihlal edilmiştir**.
- A.A. – Yunanistan Davası, 22.07.2010: sığınmacının Yunanistan’da bir tutukevinde çok uygunsuz şartlarda tutulması nedeniyle **3. Madde ihlal edilmiştir**. AİHM, Yunan hukukunda sınırdışı edilecek kişilerin tutulması hakkında yargı denetimine ilişkin eksiklikleri önceden tespit ettiğini kaydetmiştir.
- [Popov – Fransa Davası](#), 19.01.2012
Dava, bir ailenin Kazakistan’a sınırdışı edilmeden önce Fransa Rouen-Oissel’de 2 hafta boyunca idari tutuklulukları ile ilgili idi.

- çocukların idari tutuklulukları ile ilgili olarak:

3. Madde ihlal edilmiştir. AİHM yetkili makamların, (5 ve 3 yaşındaki) çocukların 3. Madde kapsamında gerekli görülen asgari ağır şartların ötesinde koşullara sahip bir tutukevinde tutulmalarının kaçınılmaz olarak doğuracağı zararlı etkileri dikkate almadıklarına hükmetmiştir.

5. Maddenin 1 ve 4. (özgürlük ve güvenlik hakkı) fıkraları ihlal edilmiştir: AİHM anne ve baba tutulmalarının hukukiliğinin incelenmesi için mahkemeye başvurma imkanına sahipken, yanlarındaki çocuklarının yasal bir boşluğa düştüklerini, böyle bir yoldan mahrum olduklarını kaydetmiştir.

- anne ve babanın idari tutukluluğu ile ilgili olarak: **3. Madde ihlal edilmemiştir**.

- bütün aile ile ilgili olarak: **8. Madde (özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı) ihlal edilmiştir**.

AİHM *Muskhadzhiyeva ve Diğerleri – Belçika Davasında* ([19 Ocak 2010 tarihli karar](#)) başvuranlarınkine benzer bir şikayeti reddetmişti. Ancak, AİHM çocuk göçmenlerin tutulması bağlamında “çocuğun iyiliği” ile ilgili yakın zamandaki içtihatları ışığında, çocuğun iyiliği için ailenin bir arada bulunması gerekliliğinin yanısıra küçük çocukları olan ailelerin tutulma sürelerinin sınırlanması gerektiğini kaydetmiştir.

Çocuk göçmenlerin tutulması hakkında ayrıca bkz. [Rahimi – Yunanistan kararı](#) (5 Nisan 2011).

Sınırdışı esnasında

- [Shchukin ve Diğerleri – Kıbrıs Davası](#), 29.07.2010: Kıbrıs makamlarının sınırdışı esnasında Ukraynalı bir gemi mürettebatına yönelik kötü muamele iddialarını **soruşturmamaları nedeniyle 3. Madde ihlal edilmiştir.**

Sözleşmenin sınırdışı davaları ile ilgili diğer Maddeleri

4 Numaralı Protokolün 4. Maddesi (yabancıların topluca sınırdışı edilmeleri yasağı)

Örneğin bkz. [Conka – Belçika Davası](#), 05.02.2002 (ihlal söz konusudur: sınırdışı usulü, ilgililerin her birinin kişisel durumlarının gerçek anlamıyla ve tek tek dikkate alındığını gösterir yeterli güvencelerden yoksun idi) veya [Sultani – Fransa Davası](#), 20.09.2007 (ihlal söz konusu değildir: yetkili makamlar, iltica başvurularını reddettikleri kararlarında Afganistan’daki genel durumu ve başvuranın beyanlarını dikkate almışlardır).

Bkz. Bilgi Notu: "[Toplu Sınırdışılar](#)"

7 Numaralı Protokolün 1. Maddesi (yabancıların sınırdışı edilmelerine ilişkin usul güvenceleri)

Örneğin bkz:

[Kaushai ve Diğerleri – Bulgaristan Davası](#), 02.09.2010: Bulgaristan ulusal güvenlik gerekçesiyle sınırdışı işlemine karşı argümanları incelemeyeceği için **7 Numaralı Protokolün 1. Maddesi ihlal edilmiştir.**

[Gelerie – Yunanistan Davası](#), 15.02.2011: dava, bir siyasi mültecinin ulusal güvenlik gerekçesiyle sınırdışı edilmesi ile ilgili idi. **7 Numaralı Protokolün 1. Maddesi ihlal edilmiştir:** sınırdışı emri ile birlikte keyfiliğe karşı gerekli güvenceler mevcut değildi.

[Takush – Yunanistan Davası](#), 17.01.2012: bir Arnavut vatandaşı polis tarafından yakalanarak yabancıların Yunanistan’a yasadışı biçimde girmelerine yardım ve yataklık ettiği suçlamasıyla derhal Ceza Mahkemesine çıkarılmıştır. Sınırdışı kararı alınması sürecinde, kamu düzeni ve emniyeti için tehdit oluşturduğu ve kaçma ihtimali bulunduğu gerekçesiyle ilgilinin tutuklanmasına karar verilmiştir. Sınırdışı kararında Takush’un adının ulusal istenmeyen şahıslar siciline ve Schengen Bilgi Sistemine kaydedilmesi de öngörülmekteydi. **7 Numaralı Protokolün 1. Maddesi ihlal edilmiştir:** başvuranın davası gerçek anlamıyla incelenmemiştir.

Diğer Maddeler

- 5. Madde (özgürlük ve güvenlik hakkı) ve 13. Madde (etkili başvuru hakkı). Bu boyut ayrıca 3. Maddenin usule dair kısmı kapsamında da ele alınmaktadır.

Sözgelimi bkz:

[Garabayev – Rusya Davası](#) (bu bilgi notunun 11. sayfasında yer verilmiştir)

[Gebremedhin – Fransa Davası](#), 26.04.2007 (başvuran Fransız hukukunda ülkeye girişi engelleyen kararlara veya sınırdışı kararlarına karşı askıya alma etkisine

sahip bir kanun yolu bulunmadığından şikayetçi idi. **3. Madde ile bağlantılı olarak 13. Madde ihlal edilmiştir.**

[Adamov – İsviçre Davası](#), 21.06.2011: dava, İsviçre’de tutulan Rusya’nın eski bir enerji bakanı ile ilgili idi. Bakan, Amerika Birleşik Devletlerinden Rusya’ya ödenen paraları zimmetine geçirme suçundan yakalanmıştı ve ABD’ye iade edilmesi amaçlanmaktaydı. **5. Maddenin. 1. fıkrası ihlal edilmemiştir:** Adamov, sınır aşırı suçla mücadele amacıyla Devletler arası işbirliği çerçevesinde geçerli bir yakalama emrine dayalı olarak tutulmakta idi. Dolayısıyla geçiş izni veya iyi niyet ilkesi ihlal edilmemiştir.

[Mathloom – Yunanistan Davası](#), 24.04.2012:dava, hakkında şartlı salıverme kararı verilmesine karşın sınırdışı edilmek amacıyla iki yıl üç aydan uzun bir süre boyunca tutulan bir Irak vatandaşı ile ilgili idi. **5. Maddenin 1(f) fıkrası ve 4. fıkrası ihlal edilmiştir:** haklarında mahkemelerce sınırdışı kararı verilen kişilerin tutulmasına ilişkin Yunan mevzuatında azami tutulma süresi belirlenmemiş olması 5. Maddenin 1. fıkrası kapsamındaki öngörülebilirlik gerekliliğine aykırı idi.

- 8. Madde (özel ve aile hayatına saygı hakkı)

AİHM yabancıların sınırdışı edilmesine ilişkin davalarda 8. Maddenin ihlaline ilişkin çok sayıda karar vermiştir: [Boultif – İsviçre Davası](#), 02.08.2001; [Benhebba – Fransa Davası](#), 10.07.2003; [Maslov Avusturya Davası](#), 23.06.2008 (Büyük Daire); [Kaushal ve Diğerleri – Bulgaristan Davası](#), 02.09.2010, [Gelerie – Romanya Davası](#), 15.02.2011.

[K.A.B. – İspanya Davası](#)nda (10.04.2012) AİHM, annesinin sınırdışı edilmesinin ardından babasının rıza göstermemesine karşın evlat edinilen bir çocuk ile olarak **8. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir.**

AİHM özellikle yetkili makamların harekete geçmemelerinin, annenin önceden doğrulama yapılmaksızın sınırdışı edilmesinin, durumu halihazırda belirsiz olan başvurana formaliteler konusunda yardım edilmemesinin, çocuğunu terk etme konusunda yegane sorumluluğun başvurana yüklenmesinin baba ve oğlunun yeniden birleşme olasılığını engellediğini ve bu nedenle başvuranın özel hayata saygı gösterilmesi hakkının ihlal edildiğini kaydetmiştir.

Derdest dava, [De Souza Ribeiro – Fransa Davası](#): dava, Fransız Guyana’sında (Fransa’ya bağlı denizaşırı bir il) yaşayan bir Brezilya vatandaşının sınırdışı edilmesi ile ilgilidir. Başvuran, Brezilya’ya sınırdışı edilmesinin 8. Madde kapsamında korunan aile ve özel hayata saygı hakkına gerekçesiz müdahale anlamına geldiğini iddia etmektedir. Başvuran ayrıca, 13. Maddeye (etkili başvuru hakkı) istinaden, infaz edilmezden önce sınırdışı kararının geçerliliğine itiraz hakkı olmadığından şikayetçidir. AİHM, 30 Haziran 2011 tarihli Daire kararında, 8. Madde ile birlikte alındığında 13. Maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Dava başvuranın talebi üzerine Büyük Daireye havale edilmiştir. 21 Mart 2012 tarihinde bir [duruşma](#) yapılmıştır.

Tracey Turner-Tretz
tel: +33 3 90 21 42 08

(Bu bilgi notunun Türkçe çevirisi, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.)